

**MOLIYA BOZORI VOSITALARI ORQALI O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
IQTISODIYOTIGA INVESTITSİYALARNI JALB ETISH SAMARADORLIGINI
OSHIRISHNING STRATEGIK YO‘NALISHLARI****Sharipov Sabridin Sahat O‘g‘li***O‘zbekiston Respublikasi Bank-Moliya akademiyasining magistri.***Shamsiyeva Maftuna Muhiddin qizi***“Xalq ta‘limi jurnali” muxbiri.*

Maqolada Bozor munosabatlariga o‘tayotgan hozirgi sharoitda O‘zbekistonning barqaror iqtisodiy o‘shida xorijiy sarmoyalarni jalb etish va ulardan foydalanish yoritib berilgan. Shuningdek, iqtisodiyotga chet el kapitalini jalb etishdagi bir qator omillar, jumladan, ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy barqarorlik, uzoq muddatli ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish dasturlari tahlil etilgan.

Kalit so‘zlar: *Bozor munosabatlari, investitsiya, iqtisod, ilmiy texnika taraqqiyoti*

В статье освещается привлечение и использование иностранных инвестиций в устойчивом экономическом росте Узбекистана в современных условиях перехода к рыночным отношениям. Также проанализирован ряд факторов привлечения иностранного капитала в экономику страны, в том числе социально-политическая и экономическая стабильность, долгосрочные программы социально-экономического развития.

Ключевые слова: *Рыночные отношения, инвестиции, экономика, научно-технический прогресс*

The article highlights the attraction and use of foreign investment in the sustainable economic growth of Uzbekistan in the current conditions of transition to market relations. A number of factors in attracting foreign capital to the country's economy have also been analyzed, including socio-political and economic stability, and long-term socio-economic development programs.

Key words: *Market relations, investment, economics, development of scientific technology.*

O‘zbekiston Respublikasi iqtisodiyotini rivojlantirish uchun xorijiy investitsiyalarni jalb etishning bugungi kundagi dolzarbligi Respublikada kechayotgan o‘tish davridagi iqtisodiy jarayonlar va bunday jarayonlarni moliyaviy qo‘llab-quvvatlash zarurati bilan bog‘liq. Jahon amaliyoti va mahalliy tadbirkorlik tajribasi shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy sharoitda iqtisodiyotni isloh qilish va uni tashqi moliyalashtirish manbalarisiz, ya'ni xorijiy investitsiyalarsiz tuzib bo‘lmaydi.

Bozor munosabatlariga o‘tishning zamonaviy sharoitida O‘zbekiston Respublikasi uchun barqaror iqtisodiy o‘shini ta‘minlash uchun xorijiy investitsiyalarni jalb etish va ulardan foydalanish alohida ahamiyatga ega. Global iqtisodiy o‘zaro bog‘liqlik sharoitida O‘zbekistonga xorijiy kapitalni jalb qilish bir qancha muhim mezonlarga bog‘liq. Ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy jabhalarda jamiyat barqarorligi, uzoq muddatli

ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish rejalari, islohotlarning asosiy yo'nalishlariga ustuvor ahamiyat beruvchi o'tish davri iqtisodiy tuzilmalari shular jumlasidandir. Bundan tashqari, iqtisodiyotni liberallashtirish va islohotlarni chuqurlashtirish bo'yicha birgalikdagi sa'y-harakatlar O'zbekistonda barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash uchun investitsiyalarning muhim ahamiyat kasb etishini ta'kidlaydi.

Jahon iqtisodiy tizimining globallashuvi va integratsiyasi zarurligini belgilovchi bir qator omillar tarixan uzoq vaqt davomida mavjud bo'lganiga e'tibor qaratadi, ammo ularni amalga oshirish imkoniyatlari jahon iqtisodiy tizimidagi tubdan yangi hodisalar tufayli nisbatan yaqinda paydo bo'lgan:

–global transport tarmoqlarini rivojlantirish va mamlakatlar va qit'alar o'rtasida yuklarni tez tashish imkoniyati;

–tovarlarning mavjudligi va harakati, xarajatlar va narxlar, pul oqimlari to'g'risida tezkor ma'lumot almashish imkoniyatini beruvchi global telekommunikatsiya va axborot tarmoqlarini rivojlantirish; tezkor operatsiyalarni amalga oshirish qobiliyati;

–savdo va pul muomalasi sohasida davlatlararo xizmatlarni rivojlantirish; moliyaviy kapitalning tez harakatlanishi, valyuta bozorlarining rivojlanishi imkoniyati;

–intellektual mahsulotlarni (bilimlar, texnologiyalar) tez almashish qobiliyati;

–iqtisodiy faol aholining iqtisodiyot tarmoqlari, mamlakatlar va qit'alar o'rtasida harakatini faollashtirish;

–global miqyosda prognoz qilish va rejalashtirish qobiliyati.

Vallershteyn I. globallashuv shunchaki kapitalistik tizim faoliyatining tabiiy usuli, deb hisoblaydi va bugungi kunda jahon iqtisodiyoti avvalgi davrlarga qaraganda ko'proq "globallashgan"ligi haqida hech qanday dalil yo'q. Uning fikricha, hozirgi globallashuv davri shunchaki kapitalistik iqtisodiyotga boshidanoq xos bo'lgan jarayonlarning yanada chuqurlashuvidir.

O'zbekistonga investitsiya oqimini yaxshilash salohiyati uning moliyaviy bozori tuzilmalari va vositalarini joriy jahon amaliyotiga muvofiq optimallashtirishdadir. Jahon moliya tizimiga chuqurroq integratsiyalashuv nafaqat xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, balki zamonaviy globallashuv muammolari sharoitida mamlakat iqtisodiyotini barqarorlashtirish va rivojlantirishga yordam beradi.

Jahon moliyaviy bozorida bir xil darajada muhim bo'lgan aksiyadorlik jamiyatlari bo'lib, ularda asosiy pul oqimi ko'pincha mahsulotni sotishdan keyin debitorlik qarzlarini to'lashdan kelib chiqadi. Ushbu kompaniyalar soliqlar, ish haqi va operatsion xarajatlarni o'z ichiga olgan turli xarajatlarni boshqaradi. Ushbu sub'ektlar atrofida qulay siyosatning tuzilishi iqtisodiy faollikni rag'batlantirishi va O'zbekistonga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilishi mumkin.

Investitsiyalarni jalb qilish uchun moliyaviy bozor vositalaridan foydalanish miqdoriy va sifat jihatidan o'z ta'sirini ko'rsatadi. Investitsiyalar hajmi va daromadlilik stavkalaridan me'yoriy-huquqiy baza va ijtimoiy mas'uliyatga qadar ularning ta'sirini har tomonlama tushunish uchun ko'p jihatlarni baholash kerak. Bundan tashqari, bu vositalar nafaqat iqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'sir qiladi; ular, shuningdek, ish o'rinlari yaratish, texnologik taraqqiyot, daromad taqsimoti va umumiy hayot sifatiga ta'sir

qiluvchi keng qamrovli ijtimoiy-iqtisodiy ta'sirga ega. Shu bois, O'zbekiston Respublikasi yanada mustahkam, barqaror va inklyuziv iqtisodiyotni qurish uchun ilg'or jahon tajribasini mahalliy sharoitga moslashtirgan holda ushbu moliyaviy vositalardan strategik foydalanishi kerak.

O'tgan asrda iqtisodiy o'sishni tushuntirish va rag'batlantirish uchun turli modellar va tushunchalar taklif qilindi. Shunga qaramay, iqtisodiy yo'llarning ko'pligi, iqtisodiy tizimlarga ta'sir qiluvchi kuchli ekzogen va endogen kuchlar bilan birgalikda, global iqtisodiyot kamroq bashorat qilinadigan mashinaga va ko'proq xaotik tabiiy tizimga o'xshaydi. Bu oldindan aytib bo'lmaydigan manzarada muvaffaqiyatning yagona formulasi yo'q; Iqtisodiyotlar inson kapitali, texnologik taraqqiyot va kapital jamg'arish aralashmasi orqali rivojlanadi.

Milliy rivojlanish strategiyalari va maqsadlarining ko'p qirraliligini hisobga olgan holda, O'zbekiston Respublikasi moliya bozori vositalari orqali investitsiyalarni jalb qilish usullari samaradorligini tartibga solish orqali sezilarli yutuqlarga erishishi mumkin. Ushbu vositalar, jumladan obligatsiyalar, aktsiyalar va derivativlar milliy strategiyada belgilangan ko'plab maqsadlarga erishishda, xususan, kapital jamg'arish, sanoatni modernizatsiya qilish va texnologik taraqqiyotda kuchli vosita bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Hozirgi globallashuv murakkabliklarini hisobga olgan holda O'zbekiston o'ziga xos strategiyani puxta ishlab chiqishi kerak. U texnologiyadan kelib chiqadigan amaliyotlarni taqlid qilishning ba'zi elementlari bilan birlashtirgan gibridd yondashuvni tanlashi mumkin, ayniqsa u global lider bo'lishni maqsad qilgan sektorlarda. Moliyaviy bozor vositalari bunga ham mahalliy, ham xorijiy investitsiyalarni jalb qilish orqali yordam berishi mumkin, ikkinchisi texnologik avtonomiya va milliy xavfsizlikni hisobga olgan holda.

Ushbu ko'p qirrali yondashuv orqali O'zbekiston o'zining milliy strategiyalarida belgilab berilgan maqsadlarga, hatto zamonaviy globallashuv yuzaga kelgan murakkab sharoitda ham nafaqat erisha oladi, balki potensial jihatdan ham oshib ketishi mumkin.

O'zbekiston Sharqiy Osiyo davlatlarining xorijiy kapitalni jalb etishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha tajribasidan qimmatli saboqlar olishi mumkin. Depozitlar bo'yicha past foiz stavkalari, korxonalar uchun qulay soliq stavkalari, valyuta kursining o'zgarishi natijasida narxlarning asossiz oshib ketishini cheklash choralari kabi siyosatni amalga oshirish iqtisodiy o'sishni yanada rag'batlantirishi mumkin.

Taklif etilayotgan qisqa muddatli barqarorlashtirish siyosati ishlab chiqarishdagi pasayishlarni bartaraf etish va daromadlar o'sish sur'atlarini saqlab qolishda muhim rol o'ynashi mumkin. U jamg'arishga hissa qo'shadigan korxonalar uchun korporativ daromad solig'i stavkalarini pasaytirish, ularni ishlab chiqarish va texnologik yangilashga sarmoya kiritishni rag'batlantirishni o'z ichiga oladi.

O'zbekiston iqtisodiy o'sish va modernizatsiyani rag'batlantirish uchun xorijiy investitsiyalarni jalb etish muhimligini tan oladi. Hukumat to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarga alohida e'tibor qaratgan holda investitsiyalar uchun qulay muhit

yaratish tarafdori. Imtiyozli kredit shartlari, soliq imtiyozlari, yer ajratish kabi chora-tadbirlar investorlarni jalb etish va iqtisodiyotni rivojlantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Safarov, D., & Rakhmonov, R. (2017). Strategies for National Development: A Comparative Study. *Journal of International Studies*, 34(6), 29-43.
2. World Bank. (2020). *Economic Growth and Strategy Development in Central Asia*. World Bank Publications.
3. Friedman, T. L. (2005). *The World is Flat: A Brief History of the Twenty-first Century*. Farrar, Straus and Giroux.
4. Yonekura, S. (2018). Technological Innovation in Japan. *Oxford Review*, 14(1), 112-125.
5. Nelson, R. & Pack, H. (1999). Asian Miracle and Modern Growth Theory. *Economic Journal*, 109(457), 416-436.